

Міністерство освіти та науки, молоді і спорту України  
Рівненський державний гуманітарний університет  
Кафедра культурології

# **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

**Альманах  
наукового товариства «Афіна»  
кафедри культурології**

**ВИПУСК 11**

*Засновано у 2003 році*

Рівне - 2011

**ББК 71.0****А 43****УДК 008:168.522**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ:** Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології. – Вип. 11 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2011. – 199 с.

**Головний редактор:****Виткалов В.Г.**кандидат педагогічних наук, професор,  
завідувач кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)**Редакційна колегія:****Афанасьєв Ю.Л.**доктор філософських наук, професор Київського університету  
ім. Б.Грінченка**Баканурський А.Г.**доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного  
політехнічного університету**Виткалов С.В.**кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ,  
відповідальний секретар, заступник редактора**Воробйов А.М.**

кандидат педагогічних наук, професор РДГУ

**Дем'янчук О.Н.**доктор педагогічних наук,  
професор Луцького інституту розвитку людини „Україна”**Жилюк С.І.**

доктор історичних наук, професор РДГУ

**Коваль Г.П.**

доктор педагогічних наук, професор РДГУ

**Кралюк П.М.**доктор філософських наук,  
професор НУ „Острозька академія”**Круль П.Ф.**доктор мистецтвознавства,  
професор Прикарпатського національного університету  
ім. В.Стефаніка**Кушнарєнко Н.М.**

доктор педагогічних наук, професор ХДАК

**Поніманська Т.І.**

кандидат педагогічних наук, професор РДГУ

**Постоловський Р.М.**

кандидат історичних наук, професор РДГУ

**Стоколос Н.Г.**

доктор історичних наук, професор РДГУ

**Троян С.С.**

доктор історичних наук, професор РДГУ

**Черніговець Т.І.**кандидат педагогічних наук, доцент РДГУ,  
голова СНТ „Афіна”**Швецова-Водка Г.М.**

доктор історичних наук, професор РДГУ

**Яремко-Супрун Н.О.**

доктор мистецтвознавства, професор РДГУ

**Рецензенти:****Арцишевський Р.А.**доктор філософських наук, професор Волинського  
національного університету ім. Лесі Українки**Брилін Б.А.**доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного  
педагогічного університету ім. М.КоцюбинськогоНауковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.****ISBN 978-966-8424-77-9**

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету  
(протокол № 5 від 30.12.2011 р.)Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.  
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

УДК 447.74

Талах І.І. – викл. Дубенського  
коледжу культури і мистецтв РДГУ

### Євангельські сюжети у творчості художника Миколи Ге

В усі епохи образотворчому мистецтву притаманне звернення до біблійних сюжетів. Кожен художник по-своєму трактував цю тематику. Одні картини відображали саму подію з Писання, інші через євангельські сюжети підіймали актуальні проблеми суспільства. Саме таким є живопис Миколи Ге: з особливою глибиною змісту, відтворенням моральних та духовних цінностей, порушенням проблем протистояння добра і зла, утиску особистості. Картини художника на євангельські теми відображають протест автора проти несправедливості та пригнічення. Висвітлення цієї проблеми можливе через ознайомлення з світоглядом М.Ге, змістом його картин, відгуками про них та висвітленням значення такого мистецтва. Знайомство з творами художника на біблійні теми розкриває перед нами відображення нагальних проблем у незвичному ракурсі, аналіз картин сприяє глибшому розумінню ставлення автора до моральних цінностей.

Першими дослідниками та критиками творчості Ге були його сучасники. Про картини художника залишили свої відгуки Г.Мясоєдов, Ф.Достоевський, М.Салтиков-Щедрін, А.Сомов та ін. І.Репін та Л.Толстой були прихильниками мистецтва Миколи Миколайовича, захоплювалися трактуванням євангельських сюжетів художником. Про свої враження писали у спогадах та листах.

Дослідженням творчості Миколи Ге займалися Н.Зограф, Т.Горіна, В.Тарасов тощо. У книжкових виданнях цих авторів висвітлюється аналіз творчості художника, трактується зміст картин. У книгах та альбомах вміщено репродукції творів Миколи Миколайовича. Н.Зограф присвятила декілька видань творчості художника. В її дослідженнях подано статті, листи, критика, спогади сучасників [5].

Професор Гарвардського університету Ю.Шевельов – український славіст, літературознавець і культуролог – досліджував українські корені живопису М.Ге і довів приналежність майстра до української культури. В.Панченко – віце-президент НАУКМА, не лише цікавився творчістю художника Миколи Миколайовича, але й не лишився байдужим до долі українського хутору, де прожив останні дні художник, долі музею Миколи Ге у Івангороді (на жаль, там В.Панченко застав пустку). Творчість і життя художника висвітлювалися на сторінках різних періодичних видань, а саме «День», «Дзеркало тижня», «Художник», «Культура і життя», де були вміщені статті про життя М.Ге, творчі пошуки та здобутки, зв'язки художника з Україною, долю його мистецької спадщини.

Постійні пошуки у мистецтві та засоби і форма вираження знайденого завжди привертають увагу. Тим паче пошуки істини, якими пронизана творчість Миколи Ге. Це художник, що випередив свій час, його творчість вирізняється проникаючим психологізмом та філософським змістом. Зважаючи на це, *метою статті є* висвітлення творчого поступу М.Ге, становлення його світогляду, ознайомлення з картинами художника на євангельські сюжети, в яких відображено моральні проблеми, що вказують на самотнього автора з незалежною точкою зору.

«Я не можу життя, свою свідомість відділяти від роботи», – писав М.Ге Толстому. Мистецтво художника і все його життя пронизується прагненням до високого естетичного ідеалу, «великої» теми, пошуками емоційної, живої форми, яка спроможна виразити ці емоції та образи.

М.Ге – одна з найбільш яскравих і разом із тим, складних постатей другої половини XIX ст. Народився він у м. Воронеж, в Росії. Незвичне ж прізвище художника пояснюється його французькими коренями – прадід Миколи Йосиф Ге емігрував наприкінці XVIII ст. із Франції до Росії, де й одружився на дочці полтавського поміщика Дарії Яківні Коростовцевій. Вона замінила Миколі матір, коли та померла під час холери. У дівочтві мати художника мала прізвище Садовська і часто М.Ге в домашніх суперечках доводив, що вона українського походження, а не польського.

Бабуся Дарія та няня Наташа були світлими сторінками перших років життя майбутнього художника. Няня була його учителькою правди та життя. Микола не зміг забути того потрясіння, коли управляючий наказав висікти няню різками. Саме тоді він зрозумів, що у світі, крім добра і любові існують зло та жорстокість. Ще малим усвідомив неправильність пригнічення і поклявся собі нікого й ніколи не пригнічувати. Напевне, саме цей епізод із нянею та реакція малого Миколи на нього й були одними з перших сходенок його постійних пошуків істини – у собі, у творчості, у житті.

За власним зізнанням Миколи Миколайовича, побут того часу наклав відбиток на його подальший духовний розвиток.

Г.Мясоєдов у «Спогадах про художника» пише про те, що М.Ге завжди шукав істину і думав, що близький до неї. Сам художник у листі до О.Арістової (9 січня 1893 р.) твердив: «Мені відомо в чому суть життя». Шукання істини було в його природі. М.Ге був людиною експресивною і схильною змінювати предмети свого обожнювання, але доброта та безкорисність були його постійними якостями. У будь-якій драмі – драма історії, природи або життя, про які сам Микола Миколайович розповідав у своїй переписці і спогадах – він обов'язково виступає як зацікавлена особа. Все пропускає через себе – подію, характер, людський стан душі. Це підтверджує не лише переписка і спогади, але й життя самого художника. Досить часто він продавав написані ним портрети за дуже низьку ціну. У період свого творчого «мовчання» кладе селянам печі, проповідує Євангелію, подорожуючи Україною. До селян художник ставився як до рівні. Вбрання у Миколи Миколайовича було таким, як і щоденне вбрання українських селян. Завдання мистецтва вбачав у здатності чогось навчити, «захопити» глядача певними емоціями, які зрештою приведуть його до духовного прозріння й очищення. У своїй творчості шукав істину не лише в собі, але прагнув її донести до кожного, зробити зрозумілою пересічному, простому глядачеві.

Після переселення на хутір поблизу станції Плиски, Чернігівської губернії Микола Миколайович зближується з Львом Толстим, знаходить у ньому однодумця. Ще у поїзді до Італії, до знайомства з Л.Толстим, у М.Ге з'являються «толстовські» ідеї. Саме там художник приймає за дороговказ у житті і мистецтві Євангеліє.

До євангельської тематики вперше звертається у Флоренції. Ескіз «Повернення з похорону Христа» (1859 р.) започатковує серію, центровану навколо теми «страстей». У своїх полотнах на релігійні сюжети художник виразно відображає трагічні моменти. У більшості виконаних робіт на цю тематику, сюжет підібраний вкрай вдало. У творчості М.Ге порушує філософські питання про пошук істини і може знайти єдиний момент, що є певним Рубіконом, після якого вже не можна повернутися назад. Такі риси притаманні, зокрема картині на біблійну тематику «Аендорська чарівниця викликає тінь Самуїла» (1856 р.), за яку Микола Миколайович удостоєний великої золотої медалі та поїздки до Італії.

Італійський період відіграв важливу роль у формуванні світогляду Миколи Ге. За кордоном він позбавився впливу академізму. Художник розуміє необхідність пошуків нового напрямку творчості: «В мені воскресало життя древніх в його теперішньому, живому розмірі і зміст, і ось, можливо, початок того, що називається відчуттям реального у мистецтві!» [3; 10]. У цей час М.Ге писав твори історичної та релігійної тематики, пейзажі, портрети. Досить довго не міг себе відшукати. Розпочинав картини і не завершував, деякі так і лишилися у ескізах. Підшукуючи тему для великого полотна, Микола Миколайович багато читав і працював. Звернення до Біблії допомагає йому подолати творчу кризу. У якийсь момент художник ясно побачив одну з ключових євангельських подій. 1861 року він починає працювати над картиною «Тамна вечеря». У 1863 році М.Ге привозить картину до Петербурга для експозиції на виставці в Академії Мистецтв.

Працюючи над полотном, Микола Миколайович розбирав святе Писання, читав книгу Д.-Ф. Штрауса «Життя Ісуса». Ге писав: «Коли я прочитав главу про «Тайну вечерю», я побачив тут присутність драми. Образи Христа, Іоанна, Петра та Юди стали для мене цілком визначеними, живими – головне, за Євангелієм; я побачив ті сцени, коли Юда йде з Тайної Вечері, і відбувається повний розрив між Іудою та Христом. Іуда був гарним учнем Христа,... Але він не зміг зрозуміти Христа, тому що взагалі матеріалісти не розуміють ідеалістів... Я побачив там горе Спасителя, що губить назавжди учня-людину. Поряд із ним лежав Іоанн: він все розумів, але не розумів можливості такого розриву; я побачив Петра, що схопився, тому що він також зрозумів все й обурений...; побачив я, врешті, й Іуду: він неодмінно піде. Ось, зрозумів я, що мені дорожче за моє життя, ось той, у слові якого не я, а всі народи потонуть» [5; 49].

Працюючи над картиною, Микола Ге шукав моделей серед друзів та знайомих для майбутнього полотна. Апостола Петра він писав із себе, а для образу Ісуса слугувало обличчя О.Герцена, хоча М.Ге визнавав – «...ідеальної натури, що підходить для цієї великої особистості, не може бути нікого» [3; 11]. Важливим для Миколи Миколайовича була не так зовнішня, як внутрішня схожість. Малюючи обличчя Христа з фотографії О.Герцена, він передусім звертається до внутрішнього світу Герцена, до його особистості: вигнанець якого переслідували, втілення глибокої думки й правдивого

слова. У картині художник не пише зовнішні риси обличчя натури, а відтворює внутрішнє зближення О.Герцена з Ісусом Христом. «У певній мірі прообразом для Христа слугував і портрет співака Г.Кондратьєва. Але реальні риси О.Герцена і Г.Кондратьєва значно перероблені у картині, піддалися узагальненню та героїзації» [7; 9].

Щоб віднайти кращу композицію, М.Ге спочатку зліпив фігурки з глини. Художник розставляв фігурки, розглядав постановку з різних точок зору, пробував різні варіанти освітлення. І коли нарешті віднайшов ту єдину, найбільш вдалу точку зору, приступив до роботи над полотном. Тепле жовте світло розсіяне у невеликій кімнаті. Концентроване світло на обличчях Христа, Петра та Іоанна, інші апостоли зображені у більш м'якому освітленні, постать Іуди зображена у контражурі. Він розміщений окремо від іншої групи персонажів із правого боку полотна. У добре освітлених обличчях Христа, Петра, Іоанна прочитується ставлення до ситуації, що склалася. В обличчі Христа – гіркота розчарування. Поза Христа, його обличчя контрастують із виразними рухами апостолів, стурбованістю на їх ликах. Обличчя Іуди в тіні, фігура зловісним силуетом контрастує з освітленими ликами учнів Спасителя. Вирази обличчя апостолів динамічні, тривожні. А два обличчя – Христа та Іуди – зовні спокійні, проте, придивившись, у них можна прочитати внутрішній неспокій, динаміку думки. Микола Ге трактує релігійний сюжет як повне трагізму зіткнення світоглядів, напружену психологічну драму розриву у колі однодумців. Драматичний сюжет у картині «...розкривається... не у зовнішніх діях і навіть не у зіткненні яскравих, романтично піднесених характерів, але у глибоких внутрішніх переживаннях, у прихованій напрузі душевних конфліктів. Трагедія набуває психологічного характеру» [1; 16].

Експозиція картини художника на виставці у Петербурзі викликала зливу відгуків та дискусій. Одностайність була у тому, що художник показав особливу майстерність та зумів відтворити сильне психологічне вираження, драматизм. За це полотно художник отримав звання професора Академії мистецтв. Щодо трактування М.Ге біблійного сюжету, спостерігається розрізненість у думках критиків. М.Салтиков-Щедрін писав, що цей твір спонукає до роздумів про життя, підіймає морально-етичні проблеми. Трактуючи образ Іуди, критик переконаний, що і в нього були певні цілі, але вузькі, не виходили з тісної сфери національності. Іуда бажав повалити іноземне ярмо, а решта, інші широкі цілі були для нього порожнім звуком, швидше перепоною, ніж тим, що сприяє виконанню його мрії. М.Ахшарумов був захоплений новизною картини. Він вважав, що автор узяв цей сюжет із перших рук, почерпнув його з джерела й зрозумів, пережив усім серцем. Мистецтвознавець А.Сомов вважав, що ніколи ще художник, якого відправлено за кордон для вдосконалення, не повернувся таким незалежним талантом. Щодо картини, то він писав, що остаточний розрив між Христом та Іудою стався. Іуда, якого було виховано у єврейських забобонах, дійшов висновку, що Ісус не відновник його батьківщини, а ворог. Диявол увійшов в серце Іуди і цей диявол – символ помсти. У цій картині Іуда, вважав А.Сомов, ображений старообрядець, що приносить учителя у жертву своїм упередженням.

Багатьом критикам у картині не подобався реалізм та вільне трактування євангельського сюжету. В.Стасов писав про М.Ге, що він не бачить у художника глибокої правдивої фантазії, яка створює неочікуване. Вважав, що Христос не включає у себе жодної із тих високих якостей, під впливом яких у світі стався переверот. Ф.Достоевський був обурений манерою письма Миколи Миколайовича; він стверджував, що художник зобразив звичайну сварку звичайних людей і що Христос, це не той Христос, якого знаємо. Така негативна критика, певно, говорить про те, що М.Ге досягнув своєї цілі. Адже прагнув відтворити у роботі не ірраціональне, не божественний образ Спасителя, а саме такий образ і таке трактування події, щоб максимально наблизити цю подію до реального життя та змусити глядача замислитися й проаналізувати життєву драму зіткнення двох різних світоглядів. М.Ге створив полотно, що втілило ідеї і почуття його сучасників у вічних загальнолюдських образах і конфліктах. Картина говорить про самотнього художника не лише з точки зору авторської техніки, але й з точки зору відображення власної незалежної думки.

Після перебування у Петербурзі, у 1864 році М.Ге повертається до Флоренції і продовжує працювати над ескізами на євангельські сюжети. Микола Миколайович під час другого закордонного періоду створює такі роботи: «Марія, сестра Лазаря, що зустрічає Ісуса Христа, який іде до них у дім» (1864 р.), «Вісники Воскресіння» (1867 р.), «Христос у синагозі» (1868 р., ескіз) тощо. До кінця перебування в Італії художник завершив велику картину «У Гефсиманському саду» (1869 р.), яка не мала успіху у публіки. Проте майже через двадцять років після її завершення полотно придбав П.Третьяков.

У невеликій роботі «Марія, сестра Лазаря, що зустрічає Ісуса Христа, який іде до них у дім» євангельський сюжет трактується у лірико-поетичному плані. Картина колористично розділена на дві частини. На тлі стіни, на східцях, що написані переважно у голубо-сірих відтінках, із теплими вкрапленнями – постать Марії. Вона стоїть у дверях у профіль до глядача. Ісус написаний на тлі пейзажу, виконаного у теплих, охристих відтінках. Картина розділена на дві частини також тонально. Марія знаходиться у тіні, Ісус – освітлений сонцем, але зараз він зайде у тінь. У виразі обличчя Марії читається благоговіння перед Ісусом. Лик Христа художник написав зовні спокійним, у виразі обличчя бачимо глибоку задуму. Спаситель знає про те, що чекає Його. Коли у домі Лазаря, Марія помазала ноги Христу народним дорогоцінним миром, то Він сказав: «...вона зберегла це на день поховання Мого» [8; 523]. Художник у полотні відтворює глибину характеру та почуттів.

Про створення картини «Вісники Воскресіння» сам художник писав, що Марія Магдалина, що вірила у правду, побачила Христа, який воскрес. Вона поспішає повідомити радість тим, кого Він любив і всьому світові. Марія Магдалина стала загравою іншого світла, вона розпочинає ряд перемог – історію свободи людини, яку було увінчано у воскресінні Сина Людського. Таку перемогу і відобразив у картині Микола Ге. Воскресіння звершилося у самій Марії, у цю мить вона сама починає собою нове християнське життя. Фігура Марії повернена у профіль до глядача, не видно рис обличчя, але сама постать сповнена пориву до світла, яке м'яко летить із ясного золотистого неба над Голгофою. У картинах «Марія, сестра Лазаря, що зустрічає Ісуса Христа, який іде до них у дім», «Вісники Воскресіння» простежується головна ідея – ідея правди та торжества справедливості. Найбільш явно це звучить у «Вісниках Воскресіння».

«Христос у синагозі», «Христос перед Анною» так і залишилися у стадії ескізів. Із ескізних варіантів того часу (другого закордонного періоду) була завершена робота над картиною «У Гефсиманському саду». В холодному сьайві місяця бачимо силует людини, що стоїть навколішки. У молитві Христос черпає духовні сили для виконання свого обов'язку: «Отче Мій! якщо не може чаша ця оминати Мене, щоб Мені не пити її, нехай буде воля Твоя» [8; 151]. Художник наполовину освітлює холодним сьайвом обличчя Христа і цим світлом, менш яскравим, вихоплює з темряви руку Ісуса. Погляд його непорушний, у обличчі читається мужність. У холодному нічному саду та похмурих деревах ніби відображено тяжкий рок, що навис над людиною. А холод пейзажу – це сама смерть, яка все ближче підступає до Спасителя. Картина вражає глибиною змісту. У більшості полотен М.Ге передає драму, глибокий психологізм за допомогою зображення та взаємодії кількох осіб, пов'язаних німим діалогом, поглядами або що, а в цій картині – лише Христос і, ми все читаємо у його виразі обличчя. Пейзаж підтримує та допомагає розкрити глибину ідеї. М.Ге відтворив у образі Христа драму людини, що лишилася сам на сам зі своєю трагічною долею – поруч немає нікого, а навкруги холод.

Пишучи обличчя, М.Ге завжди передусім передавав складність і напругу духовного життя своїх героїв. Він прагнув відобразити внутрішній світ людини через вираз очей, обличчя, міміку. Портрети у М.Ге завжди одухотворені. Ця риса письма притаманна не лише портретам, написаним художником, але й його сюжетно-тематичним картинам. І саме такий підхід до портретів забезпечив силу передачі внутрішнього психологічного стану його персонажів у картинах.

«Вісники Воскресіння» та «У Гефсиманському саду» Микола Ге відправляв на виставки до Петербургу, Мюнхена, але полотна не зрозуміли та не признали. «Образ, що явився уяві художника, вважали надуманим і умоглядним... Лише через багато років глядачі дозріють до істинного розуміння сюжету» [3; 20]. «У ескізах «Христос у синагозі», «Христос перед Анною», в картині «У Гефсиманському саду він [М.Ге] продовжує розробляти тему краси і величі морального подвигу, розповідає про людину, що мужньо жертвує собою в ім'я справедливості» [1; 18].

Після творчого «застою», під час якого Микола Миколайович займався сільським господарством, художник знову береться за пензля. В останній період творчості М.Ге пише переважно євангельські сюжети: «Христос виходить з учнями у Гефсиманський сад» (1889 р.), «Голгофа» (1892 р.), «Що є істина?» Христос і Пілат» (1892 р.), «Розп'яття» (1892, 1894 рр.) тощо. Його полотна звучать як проповідь.

У картині «Христос виходить з учнями у Гефсиманський сад» зображено Христа і апостолів. Вони виходять із будівлі, обличчя апостолів не видно, вони або відвернені від глядача або в тіні. Лик Христа освітлений місячним сьайвом, Він зводить погляд до неба. У виразі обличчя видно відчуття самотності. Пониклі фігури апостолів підсилюють настрої суму. Відчувається атмосфера трагедії, що наближається.

У роботі «Христос і Никодим» художник відобразив, у протистоянні Христа та Никодима, тему зіткнення двох соціальних світів. Ця тема знаходить повне вираження у наступній картині М.Ге «Що є істина?». На полотні різкий контраст постатей: самодостатній у багатих шатах, з гордою осанкою Пілат та спокійний, стомлений Христос у простому брудному одязі. Нетрадиційно трактує художник розуміння добра і зла – Пілат у білому одязі, освітлений потоком сонячного світла, тоді як Ісус у темному одязі знаходиться в тіні. Проте коли уважніше придивитися, то видно, що лик Христа ледь освітлюється, де-не-де світло падає на його одяг, тоді як обличчя прокуратора повністю в тіні. М.Ге пише фігуру Христа, ввівши світлі рефлекси і тим самим показує Божественне світло істини, що йде від Ісуса. Прокуратор вже хоче йти і затримався лише на мить, задаючи запитання: «Що є істина?». Христос незворушно зустрічає запитання, сказане дещо різко і з насмішкою. М.Ге прагнув надати конфлікту позачасовий відтінок, тому композиція не перевантажена ні багатством інтер'єру, ні декоруванням.

Протестом проти людського страждання звучать також картини «Голгофа» та «Розп'яття». Як і «Що є істина?» ці роботи носять «страстний» характер. У «Голгофі» з великою силою і правдивістю відображено страшні фізичні муки, глибокі людські страждання. Зліва полотно видно лише руку легіонера, яка вказує на хрест і дає команду розпочинати страту. Ісус заломлює руки і задирає голову, думками звертаючись до Бога. Фігура Христа зображена у центрі полотна – це людина вже готова прийняти страждання за свої переконання. Поруч два розбійники, один з них так і не прийме Христа, інший повірить словам його. За власними словами Миколи Миколайовича у «Голгофі» він прагнув передати ідею і враження, мало звертаючи увагу на деталі. У двох полотнах «Розп'яття» М.Ге шукає максимальної реалістичної виразності, натуралістичної достовірності. У «Розп'ятті» 1892 року художник написав Христа на останній хвилині життя, Він помирає. У картині присутній чіткий контраст світлого і темного. Освітлені площина Голгофи і фігура Христа. Вона написана у центрі полотна. На противагу світлу – темне, чорне небо. Тіло Ісуса, яке безвільно повисло, змодельоване із введенням сріблясто-сірих відтінків, які підкреслюють останні хвилини – перехід від життя до смерті. Обличчя Спасителя все спотворене муками як і його тіло. Один із розбійників напружив усі сили і повернувся до Ісуса. Розбійник приймає Христа. На нього де-не-де падає світло, що контрастує з іншими затіненими частинами фігури. Іншого розбійника Ге не прописує повністю, лише з правого боку бачимо частину його фігури. У роботі художник відтворив Спасителя, що виконав свою місію самопожертви заради ідеї, заради інших. Таким трактуванням євангельського сюжету М.Ге вдало розкриває ідею твору – перемогу добра і любові. У «Розп'ятті» 1894 року Христос – це суміш муки, крові та бруду. Увагу на полотні зосереджено на розбійнику, що прозріває. Про останні свої картини М.Ге говорив: «...Я струсну всі їх мізки стражданнями Христа... Я заставлю їх ридати, а не розчулюватися...» [3; 37]. Л.Толстой про «Розп'яття» писав, що вперше всі побачать, що розп'яття – страта, і жахлива страта. Ці роботи викликали негативні відгуки церкви і суспільства: «Хіба цей обірваний, змучений бродяга – Ісус?» [3; 42]. У листі (14 червня 1894 р.) до П.Третьякова Л.Толстой писав, що звичайний глядач вимагає іконописного Христа, якому можна поклонитися, а М.Ге показує живу людину. Тоді більшість не змогла зрозуміти художника.

Микола Миколайович був митцем, що випередив свій час. Він майстер великого живописного дару, наділений творчим темпераментом. Микола Ге належав до тієї частини інтелігенції, яка високо несла естетичні та моральні ідеали епохи. Незважаючи на неприйняття багатьох його робіт, М.Ге все ж таки не полишив живопис. Художник невтомно ставив перед собою все нові й нові художні завдання. Зображуючи біблійні події, Микола Миколайович вкладав у них земний, людський зміст. Євангеліє слугувало йому матеріалом для становлення морально-етичних проблем. У роботах М.Ге на євангельські сюжети, особливо в останніх розкривається концепція зрілого і досвідченого майстра, визначається мета його прагнень: в окремій особистості відобразити загальнолюдські драми. Оцінювати живопис Миколи Ге потрібно не просто інформаційно, сюжетно, але у всій духовній повноті та глибині. У полотнах художника прослідковується зв'язок із актуальними проблемами суспільства і не лише тогочасного, але й такі самотутні трактування євангельських сюжетів є актуальними і на сьогодні. Адже дуже звучна проблема знецінення цінностей, передусім морального та духовного світу.

Особистість, життя та творчість самотутнього художника М.Ге є невичерпним матеріалом для досліджень. Дослідження трактування сюжетів, психологізму портретів, образної будову пейзажів, манери письма, долі мистецької спадщини відкриватимуть все нові грані таланту живописця. Не опрацьовано й проблему українських коренів художника.

Отже, в історію живопису М.Ге увійшов як художник-новатор, випередивши свій час в мистецькому стилі та поглядах на життя – у пізніх роботах, ескізах та етюдах М.Ге прочитується експресіоністична манера письма, а в трактуванні сюжетів – екзистенціалізм. Художник Ге – визначна особистість. Зазнавши слави, побачив, що у ній немає сенсу життя і щастя. Він знаходить нові ідеали, без яких життя позбавлене змісту.

#### Джерельні приписи

1. **Зограф Н.Ю.** Николай Ге (альбом) / Н.Ю. Зограф. – М.: Изобразительное искусство, 1974. – 167 с.
2. **Ге Н.** Альбом. 2 изд. / Авт.-сост. Т.Горина. – М.: Изобразительное искусство, 1977. – 35 с.
3. **Колекція «Великі художники»:** В 50-ти т. – Т. 48. Ге / Голов. ред. О.Барагамян. – К.: ЗАТ «Комсомольська правда-Україна», 2011. – 48 с.
4. **Львова Е.П.** Мировая художественная культура. XIX век. Изобразительное искусство, музыка и театр (+CD) / Е.П. Львова и др. – СПб.: Питер, 2008. – 464 с.: ил.
5. **Николай Николаевич Ге: письма, статьи, критика, воспоминания современников /** Вступ. ст. Н.Ю. Зограф. – М.: Искусство, 1978. – 400 с.: 25 л. ил. – (Мир художника).
6. **Жбанова О.** Микола Ге і Україна / О.Жбанова // Дзеркало тижня. – 2001. – № 31 (18-22 серпня).
7. **Панченко В.** Євангеліє від Миколи Ге / В.Панченко // Культура і життя. – 2007. – 23 трав. – С. 2-3.
8. **Святое Евангелие.** – М.: Ковчег, Новая книга, 2004. – 576 с.

#### Резюме

Висвітлені біографічні відомості про М.Ге, формування його світогляду та становлення творчого шляху. Акцентується увагу на картинах художника на євангельську тематику: «Таємна вечеря», «Що є істина?», «У Гефсиманському саду», «Розп'яття» та ін. Охарактеризовано сюжети зображення, враження та думки художника щодо своїх картин і тогочасних критиків.

**Ключові слова:** євангельські сюжети, психологічна драма, тема «страстей», самобутній художник, ідея справедливості, моральний подвиг, перемога добра.

#### Summary

##### **Evangelic plots are in work of artist Mykola Ge**

Biographical information about Mykola Ge, forming of his world outlook and his creative way are elucidated in the article. The author emphasizes the attention on examination of the Gospel theme pictures of the painter, such as «The Mysterious Supper», «What Is The Truth?», «In The Garden Of Gethsymany», «The Crucifixions» and others.

**Key words:** Gospel plots, psychological drama, the theme of «The Suffering», a distinctive painter, an idea of justice, moral feat, a victory of the Good.



## Зміст випуску

<b>Постоловський Р.М.</b> Наукова діяльність як важливий чинник формування сучасного фахівця та становлення держави .....	3
<b>Виткалов В.Г.</b> Вітчизняна культура в сучасній науковій думці .....	5
<b>Розділ І.</b>	
<b>Художня практика України в історичній ретроспективі .....</b>	<b>9</b>
<i>Ластовецька-Соланська З.М.</i> Деякі аспекти взаємодії музики та літератури .....	9
<i>Сабадаш Ю.С.</i> Політика і художня культура як основа пробудження національної свідомості .....	13
<i>Тарчинська Ю.Г.</i> Творчість Ф.Шопена – еволюційний етап розвитку фортепіанного мистецтва .....	17
<i>Дедю О.</i> Культурно-мистецькі взаємини Юліуша Словацького та Фридерика Шопена .....	20
<i>Луценко Н.А.</i> Інтегративна творчість Івана Франка .....	24
<i>Гаврилів Г.</i> Мистецьке об'єднання як джерело передачі художнього досвіду .....	28
<i>Талах І.І.</i> Євангельські сюжети у творчості художника Миколи Ге .....	30
<i>Кречко Н.М.</i> Репертуарна політика та концертна практика провідних академічних хорових колективів України як фактор розвитку вітчизняної хорової культури 60-80-х рр. ....	36
<i>Тракало О.М.</i> Європейський джаз другої половини ХХ століття .....	41
<i>Лобан Т.</i> Мерс Кенінгем – видатний балетмейстер американського танцю модерн .....	45
<i>Петлій С.</i> Передумови виникнення психоделічної музики як складової масової культури .....	48
<i>Мельничук С.Ф.</i> Культурні контакти Великої Волині та Слобожанщини .....	52
<i>Сідлецька Т.І.</i> Особливості репертуару народно-оркестрових колективів на сучасному етапі .....	56
<i>Виткалов С.В.</i> Сучасна театральна Рівненщина: вектори творчості .....	60
<i>Романюк А.М.</i> Розвиток бандурного мистецтва на Дубенщині .....	63
<i>Сахарчук Р.В.</i> Концертні транскрипції народної музики: «Жайворонок» Г. Дініку .....	67
<i>Місанчук І.</i> Естрадне вокальне мистецтво Волині (1991-2011): напрями розвитку та постаті .....	70
<i>Дударець В.М.</i> Культурно-видовищні установи та принципи їх організації і формування в дизайні .....	73
<i>Кушнар'єв В.В.</i> Використання засобів масової інформації для реклами культурного туризму: проблеми взаємостосунків .....	76
<i>Нікольченко Ю.М.</i> Давид Ігоревич і початок політичної дезінтеграції та князівських міжусобиць у Київській Русі наприкінці XI – початку XII століть .....	81
<b>Розділ ІІ.</b>	
<b>Теоретико-методологічні основи збереження народних традицій .....</b>	<b>89</b>
<i>Мельничук С.Ф.</i> Харківська цимбальна школа як культурний феномен .....	89
<i>Ціхоцька Т.В.</i> Українська весняна музична обрядовість: історія виникнення та жанрова характеристика .....	92
<i>Сташук О.А.</i> Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини у творчих постатях: Василь Познік .....	95
<i>Ясковець О.В.</i> Традиції українського писанкарства: етнорегіональна специфіка (за матеріалами Корецького району Рівненщини) .....	99
<i>Ланчук О.О.</i> Соломоплетіння як вид декоративно-прикладного мистецтва .....	102
<i>Поліщук О., Богдан З.</i> Виховний потенціал музичних творів з тематикою фольклорного походження .....	106
<i>Яковська С., Шуль Г.</i> Українська народна пісня та романс як засоби національного музичного виховання .....	109

<i>Сокомот Т.М.</i> Дерманська Свято-Троїцька жіноча обитель – відродження духовного осередку Волині .....	112
---	-----

**Розділ III.**

<b>Освіта і виховання як основа розвитку культури XXI століття .....</b>	<b>117</b>
--	------------

<i>Радковська Л.М.</i> Духовне виховання молоді як складова освітньо-культурного процесу .....	117
--	-----

<i>Крижановська Т.І.</i> Активізація навчальної діяльності майбутніх вчителів музики у процесі вивчення творчості М.Лисенка .....	120
--	-----

<i>Буцяк В.І., Турко Н.Є.</i> Деякі аспекти підготовки студентів до позакласної роботи з дисципліни «Основний музичний інструмент» .....	123
---	-----

<i>Жабчик О.М.</i> Музично-виконавська майстерність як художньо-педагогічна проблема .....	126
--	-----

<i>Тарчинська Ю.Г.</i> Стилевідповідне інтонування як основа інструментального навчання .....	131
---	-----

<i>Мельничук Л.В., Хватаєва І.В.</i> Особливості вокального інтонування і основні етапи роботи над ним на заняттях з фортепіано .....	135
--	-----

<i>Андрущак Б., Смокович Т.</i> Формування виконавського стилю в контексті фортепіанної підготовки вчителя музики .....	138
--	-----

<i>Степанець Л.І.</i> Дитячий аматорський театр як інститут соціалізації творчої особистості .....	142
--	-----

<i>Хролець О.І.</i> Особливості становлення елементів дитячої субкультури у молодшому шкільному віці .....	147
---	-----

<i>Панасюк Р.П.</i> Музично-ритмічне виховання в початкових класах (на прикладі «Ритмічної гімнастики» Емілі Жак-Далькроза) .....	149
--	-----

**Розділ IV.**

<b>Професійна педагогічна діяльність як культурний феномен .....</b>	<b>154</b>
--	------------

<i>Скнар О.І.</i> Модернізація змісту, форм і методів виховання студентської молоді в контексті нової парадигми виховної роботи .....	154
--	-----

<i>Янжула О.В.</i> Теоретичні засади категорії «культурні цінності» в аспекті полікультурної освіти .....	158
--	-----

<i>Волошина Л.П.</i> Особливості музичного супроводу у різних аспектах уроку класичного танцю .....	162
--	-----

<i>Скоцький А.В.</i> Основні принципи та специфіка будови уроку джаз-модерн танцю .....	166
---	-----

<i>Вихованець А.А.</i> Ансамблева гра в духовому оркестрі .....	169
---	-----

<i>Лісовик Н.</i> Формування професійних умінь і навичок фортепіанної техніки .....	172
---	-----

<i>Науменко М.О.</i> Проблеми викладання диригування в умовах педагогічного навчального закладу .....	176
--	-----

<i>Дем'янюк О.І.</i> Технологія формування передумов вокально-інтонаційної культури студентів спеціалізації «Хорове диригування» .....	179
---	-----

<i>Добичина С.О., Конопльова С.Ю.</i> Шляхи розвитку професійної підготовки майбутніх працівників закладів культури і мистецтв у сучасних умовах .....	183
---	-----

<i>Чернюшок О.В.</i> Структурний аналіз композиції у методиці викладання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва .....	186
---	-----

<i>Кучина Н.І.</i> Методика викладання дисципліни «Ділові комунікації» для студентів економічних спеціальностей ВНЗ .....	188
--	-----

<i>Жук В.М.</i> Використання фонду краєзнавчого музею як джерельної бази вивчення історії вітчизняної книги та бібліотечної справи студентами університету .....	193
---	-----

<i>Несін В.П.</i> Інформатизація сільських бібліотек: сучасний стан і перспективи розвитку .....	196
--	-----